

Муҳаббат қосықларының сюжетлик өзгешеликлериниң бири руўхый ишки кеширмелердин белгилі бир бағыттағы ағымынан ибарат болады. Екиншиден, бул қосықларда лирикалық сюжет, көбінесе жоқарыдағы мысалда берілгеніндей, аллегориялық ямаса символикалық усылда берилиўи менен де ажыралып турады. Өзин қоршаған орталыққа болған эстетикалық қатнастың үлгиси лирикалық қосықларда басым болып келсе де турмыслық конфликтлер өз сәулеленіўин беріп барады.

Әдебиетлар

1. Ахметов С., Бахадырова С. Фольклорлық терминлердің қысқаша сөзлігі. -Нөкіс: «Билим», 1992. 87-б.
2. Чистов К.В. Народные традиции и фольклор. -Л.: «Наука», 1986.
3. Померанцева Э.В. Народные верования и устное поэтическое творчество. //Фольклор и этнография. -Л.: «Наука», 1970.
4. Путилов Б.Н. Славянские эпические песни о сватовстве. //Фольклор и этнография. -Л.: «Наука», 1970.
5. Соколова В.К. Русские исторические песни XVI-XVIII вв. -М.: «Наука», 1960.

РЕЗЮМЕ

Мақолада қорақалпоқ халқ кұшиқларининг сюжет хусусиятлари хусусида сўз борады. Халқ кұшиқларининг ҳар бир жанри мазкур жанрининг чегарасида ҳаракат қиладиган сюжет майдонига эга. Улар асрлар мобайнида шаклланган ўз дастурига, поэтик, композицион хусусиятларига эга. Ҳозирги давр қорақалпоқ халқ кұшиқлари сюжетларининг асоси – унинг вариант-сизлигидир.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается характер каракалпакских народных песен. Отмечается, что у каждого жанра народных песен есть история. У них есть своя собственная программа, которая формировалась веками, с поэтическими, композиционными чертами. Основной характерной чертой песен каракалпакского народа в современный период является отсутствие их вариантности.

SUMMARY

The article considers the nature of Karakalpak folk songs. It is determined that every genre of folk songs has a history. They have their own program, which was formed for the centuries, with poetic, compositional features. The main characteristic feature of the songs of the Karakalpak people at the present time is the lack of variation.

ЎЗБЕК ВА ҚОРАҚАЛПОҚ АДАБИЙ АЛОҚАЛАРИДА МИРТЕМИР ИЖОДИНИНГ ВОСИТАЧИЛИК РОЛИ

Г.Қурамбоева – филология фанлари номзоди

Тошкент педиатрия тиббиёт институти

Таянч сўзлар: адабий алоқалар, поэма, лирика, бадий таржима, шоир, ёзувчи, миллий колорит, эпос, бадий услуб.

Ключевые слова: литературные связи, поэма, лирика, художественный перевод, художественный цикл, поэт, писатель, национальный колорит, эпос, художественный стиль.

Key words: literary connections, lyrics, literary translation, artistic cycle, poet, writer, national character, epos, literary-artistic.

Таникли козок адиби Мухтор Шаханов анча йиллар илгари адабий дўстлик ҳақида матбуотда шундай ёзган эди: “Адабиётнинг хизмати бекиёс. Улкан дарёлар бор. Улар ҳеч бир чегара, тўсиқни тан олмайдилар, турли мамлакатларни кесиб ўтиб барчасига баравар оби ҳаёт улашади. Улкан ёзувчилар ҳам ўшандай дарёларга ўхшаш. Истайсизми, истамайсизми, адабиётни алоҳида катта шахслар яратади. Катта шахсларнинг дўстлиги эса халқларнинг дўстлигига айланади. Шу маънода мен Ғафур Ғулом, Ойбек, Миртемир, Шайхзодалар билан Мухтор Аvezов, Собит Муқанов, Ғабит Мусреповларнинг дўстлигига доимо ҳайрат билан қарайман. Ижодкор ўз шахсининг эмас, ўз халқининг манфаати учун ҳам бошқа халқлар вакиллари билан дўстлашишга мажбур” [1].

Бу фикр собиқ шўролар даврида айтилган бўлса-да, ҳозир ҳам аҳамиятини йўқотганича йўқ. Бундай фикрларни ўзбек ва қорақалпоқ ижодкорлари, олимлари ҳам билдиришган. Мавзу ўта долзарб. Мустақилликнинг дастлабки йилларида бу жараён назардан четда қолгани ҳам сир эмас. Наинки, адабий алоқаларимиз, ҳатто, турли миллат ижодкорларининг борди-келдилари деярли тўхтаб қолди, шахсий дўстлик ришталарида узилиш юзага келди. Жумладан, Марказий Осиё адабий алоқаларида қисман бўшлиқ пайдо бўлгани ҳам ҳақиқат. Давлатлараро чегараларнинг ёпилгани, виза тартибининг жорий этилгани бу масалани янада мураккаблаштирди, ўзаро борди келдиларда ҳар хил тўсиқлар юзага келди. Ҳайриятки, Мухтарам Президентимиз Ш.М.Мирзиёевнинг саъй-ҳаракатлари, қўшни давлатлар билан дўстона муносабатларни янада ривожлантириш йўлидаги табдиллари, сиёсати яхши самара берди. Чегаралар очилди. Барча соҳалар қаторида адабий-маданий алоқаларимиз, шоир - ёзувчиларнинг шахсий учрашувлари, ўзаро тажриба алмашувлари учун қулай шароит яратилди ва бу ҳол нафақат халқларимиз, балки адабиётларимиз дўстлигини мустаҳкамлашга ҳам хизмат қилаётганини халқимиз кўриб, ҳис қилиб турибди.

Фикримизча, адабиётда, ижодда шундай анъаналар бўладики, ҳеч қачон эскирмайди, долзарблик хусусиятини, амалий аҳамиятини ҳам йўқотмайди.

Шундай анъаналардан бири ҳар хил миллат ижодкорларининг шахсий дўстлиги, бир-бирларининг адабиётлари учун қилган ғамхўрликлари, ўзаро фикр, тажриба алмашувларининг фойдали жиҳатларидир. Бу анъанани ҳар томонлама қўллаб қувватлаш барча қалам соҳиблари учун ҳам фарз, ҳам қарз деб ўйлаймиз. Бир вақтлар Ғафур Ғулом ва Собит Муқанов, Берди Кербобоев ва Ғафур Ғулом, Миртемир ва Абдулла Тожибоев, Чингиз Айтматов ва Тўлапберган Қайпберганов ҳамда бошқа бир қатор ижодкорларнинг адабий ҳамкорлиги, шахсий дўстлиги бугунги ижод аҳлига ҳам сабоқ, ҳам ибратдир. Гарчи, бу анъана яқин ўтмишга хос бўлса-да, бугунги авлодга бу тажрибанинг ибрат бўлгудек жиҳати бор. Шу мантиққа асосланиб, адабий алоқаларимизнинг истиқлол йилларидаги манзараларига яна бир бор назар ташлаш мақсадида ушбу мақолани ёзишга қарор қилдик. Мавзуга материал қилиб Ўзбекистон халқ шоири, Ҳамза номидаги Ўзбекистон, Бердақ номидаги Қорақалпоғистон давлат мукофотлари лауреате Миртемир ижодини танладик.

Ўз миллий адабиётидан ташқари бошқа адабиётларга ҳам хизмат қилиш ижодкор учун шараф. Бундай бахт камдан-кам ижодкорларга насиб этса керак. Катта шоир, моҳир таржимон Миртемир мана шундай мартаба, обрўга сазавор адиблардан бири эди. Айниқса, шоир козок, кизгиз, қорақалпоқ, туркман халқлари китобхонлари учун ҳам сеvimли ижодкор. У тилга олинган халқлар адабиётига имконияти даражасида хизмат қилди. Ўз халқ китобхонларини таржима орқали, қардош адабиётларнинг нодир асарлари билан таништириш ишига салмоқли ҳисса қўшди. Қардошлар ҳаёти тўғрисида асарлар мажмуасини яратди. Муаллифнинг “Қирғиз дафтари”, “Қозок дафтари”, “Қорақалпоқ дафтари”, “Туркман шеърлари” туркумлари қардош халқлар ҳаётига бағишланган гўзал шеърят гулдасталаридир. Булар Миртемирни халқлар дўстлиги қуйчиси дейишга тўла асос беради. Айниқса, шоирнинг қорақалпоқ халқи ва адабиётига қизиқиши ва ҳурмати бўлакча эди. Шу боисдан ҳам шоир ҳаётининг сўнгги кунларигача бу халққа, адабиётга ҳурматини унутмади. Имкон қадар шоирларининг янги асарлари билан танишиб боришга, она тилига ўғиришга астойдил ҳаракат қилди. Бу

хизматларининг Бердақ номидаги давлат мукофоти билан тақдирланганлиги шоир меросига кўрсатилган эътиборнинг бир ифодаси бўлди.

Манбаларда қайд этилишича, Миртемирнинг илк маротаба Қорақалпоғистонга келиши ўткан асрнинг ўттизинчи йиллари иккинчи ярмига тўғри келади. Аниқроқ айтсак, шоирнинг сафари 1938-йилдан бошланган. Қорақалпоқ шоир-ёзувчилари ва олимлари билан танишуви, дўстона муносабатлар ўрнатиши ҳам шу йиллардан бошланган. У дастлаб Асан Бегимов, Нажим Давқораевлар билан танишган. Бердақ ва Ажинияз шоирлар тўғрисидаги дастлабки маълумотларни улардан олганлигини хотираларида ёзиб қолдирган. Сўнг Аббаз Добилов, Жўлмурза Аймурзаев, Наврўз Жапақов, Хўжабек Сейтов, Тиловберган Жумамуратов, Ибройим Юсуповлар билан танишиб, дўстлашган. Бу муносабатлар ижодий ҳамкорликка айланиб ўзбек ва қорақалпоқ адабий алоқаларига замин ҳозирлади. Ҳар икки адабиёт ривожига хизмат қила бошлади, янги-янги асарларнинг яратилишига туртки берди. Бу ҳақида шоир шундай ёзади: “Мен Қорақалпоғистонга тез-тез борадиган бўлдим. Ҳар борганда бирор шоир ижоди билан халқимни таништирадим. “Қорақалпоқ дафтари” ҳам шу йўлчилик ва қутлуг сафар мевалари бўлиб дунёга келди ва қорақалпоқ халқига сидқидил қардошлик ифодаси бўлди, десам ёлғон эмас” [2].

Дарҳақиқат, шоир ёзганидек, “Қорақалпоқ дафтари” “йўлчилик ва қутлуг сафар мевалари бўлиб дунёга келган” бетакрор шеърини туркум, ўткан асрнинг эллагинчи йиллари ўзбек шеърятининг нодир намуналаридан бири, ютуғи бўлганлиги китобхонлар, олимлар томонидан баралла айтилди, юқори баҳоланди. И.Султон, О.Шарафиддинов, С.Мамажанов, И.Ғафуров, Н.Каримов ва яна бир неча адабиётшуносларнинг махсус мақолаларида туркум ўзбек шеърятини собик иттифоқ миқёсидаги мавқеини мустаҳкамлаган асар сифатида эътироф этилди. О.Шарафиддинов туркумда қирған ҳар бир шеърни “поэтик кашфиёт” деб атади. Машҳур ёзувчи Чингиз Айтматов “Зукко шоир, дилкаш инсон” мақоласида Миртемирнинг Марказий Осиё адабиётидаги шон-шухрати тўғрисида сўз очиб, бир ўринда: “Қорақалпоқ дафтари”, “Қирғиз дафтари” деб номланган шеърини туркумлари унинг ижодида энг сара, энг бақувват асарлардир” деб ёзди [3].

Бундай мактовларни давом эттириш мумкин. Хўш, бу ҳилдаги машҳурлиқнинг сабаби, туркумнинг барча мухлисларга бирдай ёкиши ва завқ беришининг сабаби нимада? Бизнингча, бунинг асл сабаби, биринчидан, Миртемирнинг шоирлик маҳоратида, шеър санъатини пухта эгаллаб, содда ва чуқур маънода жўшқин қалб билан қуйлаганида бўлса, иккинчидан, қорақалпоқ халқига нисбатан қардошлик меҳри ва ҳурматида деб тушунамиз. Туркумнинг икки халқ қалбида жўровоз янграшининг яна бир сабаби бор. Бу-туркумнинг чинакам қорақалпоқ колорити билан суғорилганлигида. Шеърларнинг номланишидан тортиб, ҳар бир банди, ҳатто ҳар бир мисрасида Қорақалпоғистон, қорақалпоқ халқига хос бетакрор хусусиятлар миллий жилолари билан уфуриб туради, ўқиб завқланасиз. Биргина “Енгажон” ёки “Ҳодиса” шеърларини эсланг. Уларда қорақалпоқга хос миллий рух нақадар табиий ва гўзал берилганлигини кўриб ҳайратга тушасиз. Туркумдаги “Кегайлидан”, “Кўл бўйида”, “Қора сўз”, “Барқут” каби шеърлар хусусида ҳам шу фикрни айтиш мумкин. Чиндан ҳам, улар О.Шарафиддинов таъкидлаганидек “поэтик кашфиёт”лардир. Шеърларнинг нафақат ифода шакли содда, равоён ўқинишли, ғоя ва маъно талқини ҳам ҳавас қиларлик даражада. Академик М.Нурмухамедовнинг “Енгажон” шеъри ҳақидаги мана бу фикрлари, юқоридаги айтилганларни яна бир бор тасдиқлайди: “Ҳаммаси бўлиб тўрт мисра, тўққиз сўздан иборат, бироқ уларда қанча маъно, ҳарорат бор. Шеър енгиллигини айтмайсизми! Мен мазкур тўртликни ҳеч иккиланмасдан бутун бошли поэма ёки кичики-

роқ пьесага тенг деб ҳисоблайман, чунки унда кўз олдингизда бутун бир ҳаёт манзараси намоён бўлади” [5].

“Қорақалпоқ дафтари” даги “Ойсанамнинг тўйида”, “Бахшининг айтганлари” дostonлари, айниқса, “Сураат” поэмаси қорақалпоқ мавзусига бағишлангани учунгина эмас, бадиий салоҳият бобида ҳам юксак асарлардир. Тилга олинган поэмалар ҳам “йўлчилик ва қутлуг сафар мевалари бўлиб дунёга келган” ки, ҳар бирининг Қорақалпоғистон билан боғлиқ яратилиш тарихи бор. Асар ёзилишига туртки бўлган фактлар мавжуд. Масалан, “Бахшининг айтганлари” дostonи, маълум даражада Бердақ дostonлари сюжетидан олинган илҳом натижаси ўлароқ ёзилган бўлса, “Ойсанамнинг тўйида” поэмаси таниқли ёзувчи Асан Бегимовдан эшитган воқеа негизда ёзилганлигини шоир хотираларида қайд этилади: “Ойсанамнинг тўйида” поэмаси ёзилишига Асан оға сабабчи бўлди. Шу мунгли воқеани ўша табарруқ одам йиғлаб-йиғлаб айтиб бергани ёдимда”, [6] дейди Миртемир.

“Сураат” поэмаси ҳам қорақалпоқ заминида битилгани манбаларда тилга олинади. Ҳатто асар қаҳрамонларининг протатиплари Қорақалпоғистонда, аниқроғи, Кегайли туманида деган мулоҳазалар ҳам бор. Жумладан, профессор К.Мамбетов “Ўзбек-қорақалпоқ адабий алоқалари “(1992) рисоласида шу фикрни илгари суради ва бир неча ҳаётини фактларни келтиради. [7] Миртемирнинг ўзи ҳам бир суҳбатида “Сураат”га асос бўлган воқеалар, поэманинг ижодий тарихи ҳақида сўралганида шундай жавоб берган экан: “Ҳатто воқеанинг (“Сураат” воқеаси назарда тутилмоқда.Г.К) содир бўлган вақтини ҳам, жойини ҳам ўзгартирдим. 30-йиллардан Улуғ Ватан уруши даврига, Тошкентдан Нукусга кўчирдим [8].

Кўринадики, бу фикрлар К.Мамбетов келтирган маълумотларга мос келади ва поэманинг ўзак илдизи Қорақалпоғистон ва қорақалпоқ ҳаёти билан уйғун эканлигига ишонч уйғотади.

Миртемирнинг қорақалпоқ ҳаётидан олиб ёзган ҳар бир асари у шеърми ёки поэма-дostonми, қатъий назар, турмуш материаллини батафсил ўзлаштиргани, маҳаллий-миллий шароитни қалбан ҳис қилиб, реалистик талқин этгани, нафақат, ўзбек китобхонларига маъқул, балки қорақалпоқ шеърятини мухлисларига ҳам манзур тушди. Натижада, 1980-йилда туркум қорақалпоқ тилига ўгирилиб, алоҳида нашр этилди. Шеърларни таниқли шоир ва ёзувчи Хўжабек Сейтов ўзбекчалаштирди. Туркумдаги “Енгажон”, “Ҳодиса”, “Кегайлидан”, “Барқут” номли ва бошқа бир қатор шеърларнинг қорақалпоқча таржимасидан ўқувчи қониқиб ҳосил қилади. Аслиятдаги поэтик оҳанг, шоир услубига хос оддийлик ва теранлик, енгил юмор белгилари таржимада яхши сақланган. “Сураат”, “Ойсанамнинг тўйида”, поэмалари ва “Юз бир” қасидасининг таржималари ҳам эътироз уйғотмайди.

“Қорақалпоқ дафтари” тўпламидан Миртемирнинг қорақалпоқ мавзусидаги шеърларидан ташқари, бошқа мвзулардаги шеърлари ҳам ўрин олган, ўзбек тилига таржима қилиниб, тўпламга киритилган. Ушбу таржималарда ҳам кўзга илгинддек камчиликлар кўринмайди. “Кун нури”, “Қиз қўшиғи”, “Чақмоқ”, “Устозимга”, “Она”, “Собит оғага”, “Ёз”, “Тонгданда гўзал” каби шеърларни мутаржим асл нусхасидек жарангла та олган. Мазкур таржималар ҳам, наинки, таржимоннинг истёбоди, балки, Миртемирнинг шоир сифатидаги бадиий-эстетик маҳорати ҳақида ҳам ижобий таассурот қолдиради.

Миртемир ижодининг ўзбек ва қорақалпоқ адабий алоқаларидаги воситачилик роли ҳақида гапирганда унинг Бердақ ижодида муносабатини четлаб ўтиш мумкин эмас, деб ҳисоблаймиз. У Бердақ лирикасининг моҳир таржимони. Шоир ўтган асрнинг эллагинчи йиллари бошларидан Бердақ меросига қизика бошлаган ва илк маротаба ўзбек китобхонларини шоир асарлари билан таништиришга киришган. Бердақ шеърятини

таржималарига қўл урганининг сабабларини шоир кейинчалик шундай изоҳлаган эди: “Бердақ ижоди билан мен 1938-йилда Қорақалпоқга борганимда танишган эдим. Ўшанда ардоқли олим ва улкан каламқашлардан Асан оға билан Нажим оға менга Ажинияз ва Бердақ асарларини ёдаки ўқиб, “Бўзатов” кўшигини айтиб ҳайрон этдилар. Кейин мен шеърларнинг ёзма нусхалари билан танишдим. Мен Ажиниёздан ва Бердақдан таржима қилиб, матбуотда эълон қилганим ёдимда. Мени Бердақ ижодига етаклаб олиб борган йўл шундоқ” [9].

Маълум бўлаяптики, шоирнинг Бердақ асарларига қўл уриши тасодифий эмас. Бу ҳам шоирнинг Қорақалпоғистонга кўп бора ташрифи, шоир ва ёзувчилари билан мулоқотлари натижаси ўлароқ, адиб сўзлари билан айтсак: “йўлчилик ва қутлуг сафар мевалари бўлиб дунёга келган” ижодий меҳнат мусулдир. Таржималар муваффақиятли яқунланди. Бердақнинг “Солиқ”, “Бўлган эмас”, “Халқ учун”, “Денгиз балигин бермади”, “Айрилиқ” ва яна бир туркум шеърларининг таржималари фикримизни тасдиқлашига аминмиз. Шеърларнинг ифода шакли ҳам, мазмун-моҳияти ҳам, Бердақ услубига хос халқона талкин ҳам гўзал поэтик тилда берилгани, шубҳасиз, таржимоннинг катта ютуғидир. Булардан бошқада, шоирнинг “Омонгелди”, “Ерназар бий”, “Ахмоқ пошшо”, “Шажара” номли поэма ва дostonлари таржималари хусусида ҳам ишонч билан шу фикрни билдириш мумкин. Бу мавзу алоҳида тадқиқот объекти, ҳозир таржималар хусусида кенгрок тўхташ имкони йўқ. Миртемирнинг Бердақ меросини чуқур ўрганганлиги, шеърининг қалбдан ҳис қилиб иш қўрганлиги муаллифнинг Бердақ ижодига бағишланган

“Қардош халқнинг номи ўчмас шоири” мақоласидаги қуйидаги фикрлари яна бир бор тасдиқлайди: “Бердақ асарлари менинг учун қардош қорақалпоқ халқининг ўтган аср ҳаётини аниқ кўриш мумкин бўлган бир кўзгү бўлди. Шеър босирик туш янглиғ аянч, “хув” деб овлоққа чиқиб кетгулик даражада дахшатли дунё! Унинг ҳамма шеърлари оғир ҳаёт лавҳаларидир” [10].

Миртемирнинг таржимонлик фаолиятида машҳур қорақалпоқ эпоси “Қирқ қиз” нинг ҳам муносиб ўрни бор. Шоир дostonни ўзбек тилига яхши ўғирди. Таржиманинг бадиий савияси нафақат ўқувчиларни мамнун этди, таникли адиблар ҳам унга юқори баҳо беришди. Адиб К.Яшин: “Қорақалпоқ эпоси” Қирқ қиз” таржималари ўзи бир улғвор олам” деб ёзган бўлса академик Н.Каримов: “Миртемир ўзининг оригинал шеърларигагина эмас, балки таржима асарларига ҳам учқур қаноат бағишлай олувчи шоир эди” [11], деган эътирофиди шоирнинг қорақалпоқ адабиётидан қилган таржималари, жумладан, Бердақ мероси, “Қирқ қиз” эпосининг ўзбек тилига таржималари ҳам назарда тутилгани табиий, албатта.

Миртемир қардош қорақалпоқ халқи ва адабиётига, шоир ва ёзувчиларига жўшқин меҳр, катта ҳурмат ва эътибор билан қараган, бу ўлкада мунтазам ижодий сафарларда бўлиб, қардошлик мавзусида ўнлаб асарлар битган, қолаверса, бу гўзал адабиёт намуналари билан халқини таништиришга ҳамиша иштёқманд сўз санъаткорларидан бири эди. Шоирнинг юқорида тилга олинган саъй ҳаракатлари, ижодий фаолияти икки халқ, икки адабиёт алоқаларини, дўстона муносабатларини мустаҳкамлашга хизмат қилганки, бу ҳаётбахш анъана буғунги авлод ижод ахлида ҳам давом этса, нур устига нур бўларди.

Адабиётлар

1. Шаханов М. Дўстлик кадри. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати”, 1987. 29-май.
2. Миртемир. Дўстлар даврасида. –Тошкент: 1980. 98-б.
3. Миртемир. Замондошлар хотирасида. –Тошкент: 1982. 24-б.
4. Миртемир. Қарақалпоқ дeптери. (Қарақалпоқ тилинде), –Нeкис: “Қарақалпоқстан”, 1980. 22-34-б.
5. Нурмухамедов М. Теран томирлар. // “Шарк юлдузи”, 1983, № 3.
6. Миртемир. Дўстлар даврасида. –Тошкент: 1980, 99-б.
7. Мамбетов К. Ўзбек хeм қарақалпоқ eдeбий байланыслари. –Нeкис: “Қарақалпоқстан”, 1992. 95-б.
8. Миртемир. Замондошлар хотирасида. –Тошкент: 1982, 201-б.
9. Миртемир. Дўстлар даврасида. –Тошкент: 1980, 98-б.
10. Миртемир. Дўстлар даврасида. –Тошкент: 1980, 99-б.
11. Каримов Н. Устоз сабоқлари. / Миртемир. Дўстлар даврасида. –Тошкент: 1980, 156-б.

РЕЗЮМЕ

Мақолада атоқли шоир Миртемир ижодининг ўзбек ва қорақалпоқ адабий алоқаларини ривожлантиришдаги воситачилик роли, қорақалпоқ мавзусида битган шеърлари, поэмалари таҳлил қилинади, шунингдек, қорақалпоқ адабиётидан қилган таржималари ҳақида сўз юритилади.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается посредническая роль Миртемира в развитии узбекско-каракалпакской литературной связи, анализируются стихотворения и поэмы посвященные каракалпакской теме, а также, речь идет о переводах поэта с каракалпакской литературы.

SUMMARY

The article deals with the mediating role of Mirtemur in the development of the Uzbek-Karakalpak literary connection, the author analyzes the verses and poems that are dedicated to the Karakalpak theme, and also deals with the poet's translations from Karakalpak literature.

QARAQALPAQ XALÍQ DÁSTANÍ «SHÁRYAR»: JIYNALÍWÍ, BASÍP SHÍGARÍLÍWÍ HÁM IZERTLENIWINÍN AYÍRÍM MÁSELELERI

Sh.K.Keñesbaeva – I basqish tayanish doktorant
Ajiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Tayanch sózlar: Mavzuning organilganlik darajasi: «Sharyar» dosntoni, janr xususiyatlari, tashki syujetli doston (O.Kojurov), ijtimoiyiy-mayshiy doston (K.Maksetov), ertak doston (I.Sagitov), ertak motivi, mifik motiv, motiblar mushtarakligi, mifik-ertak doston, eposning organilishi boyisha muammolar va vazifalar

Ключевые слова: степень изученности темы: дастан «Шарияр», жанровые особенности, внешне-сюжетный дастан (О.Кожуров) социально-бытовой дастан (К.Максетов), сказочный дастан (И.Сагитов), сказочный мотив, мифический мотив, мифический-сказочный эпос, проблемы и задачи по изучению данного эпоса.

Key words: the degree of the study of the problem the epos «Shariyar», genre peculiarities, an epos with external plot (O.Kojurov), social-realistic epos (K.Maksetov), a fairy-tale epos (I.Sagitov), a fairy tale motive, myth motive, myth-fairy tale epos, the problems and solutions of study of epos.

«Haqiqiy tariyxtı bilmey turıp, ózligińdi biliw múmkin emes» [1:29] degen Ózbekstan Respublikasınıń Birinshi Prezidenti I.A.Kárimovtıń pikirleri milliy miyraslardı izertlewde tuwrı jol kórsetiwshi baǵdar esaplanadı. Haqiqyatında da, hár qanday xalıq, millet basqa,

hátteki genetikalıq kelip shıǵıwı bir tuwısqan xalıqlardan da óziniń milliy ózligin birinshi gezekte tili, aymaqlıq shegaraları, ekonomikalıq qatlam birlikleri (ukladı) kórinisi - turmıs tárizi arqalı ańlatıw menen birge, psixikalıq oy-pikir dúnyasında sáwleleniw tabatúǵın milliy men-